

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Odlukom Vijeća Filološkog fakulteta broj: 01-1502 od 24. 07 2020. godine imenovana je Komisija za ocjenu magistarskog rada „Paranoidni poremećaj ličnosti u romanu *Narandže nijesu jedino voće*“ kandidatkinje Nikoline Bečanović (broj indeksa 6/18) studijski program Engleski jezik i književnost, smjer: Nauka o književnosti, u sljedećem sastavu: prof. dr Janko Andrijašević, prof. dr Marija Krivokapić i prof. dr Veselinka Milović.

Komisija Vijeću podnosi Izvještaj o ocjeni magistarskog rada:

IZVJEŠTAJ O OCJENI MAGISTARSKOG RADA

Magistarski rad „Paranoidni poremećaj ličnosti u romanu *Narandže nijesu jedino voće*“ kandidatkinje Nikoline Bečanović napisan je na 73 strane. Pored uvodnih napomena datih u „Predgovoru“, „Izvodu rada“ i „Sažetku“ na engleskom, osnovnu strukturu rada čine sljedeća poglavlja: „Uvod“, 1. „O preplitanju književnosti i psihologije“, 2. „Pojam poremećaja ličnosti i obrada poremećaja ličnosti u književnosti“, 3. „Paranoidni poremećaj ličnosti“, 4. „Roman *Narandže nijesu jedino voće* i lik gospođe Vinterson“, 5. „Naratološki prikaz romana“, 6. „Gospođa Vinterson i paranoidni poremećaj ličnosti“, 7. „Zaključak“ i „Literatura“. Poglavlja 2, 3, 4. i 5. sadrže jedno ili više potpoglavlja.

Koncepcija rada

U uvodnom dijelu rada kandidatkinja Nikolina Bečanović obrazlaže temu i predmet istraživanja, njihovu naučnu zasnovanost i opravdanost, kao i ciljeve i motive koji se u istraživanju žele postići. Kandidatkinja rad dalje strukturalno dijeli na šest glavnih djelova. U prvom dijelu rada „O preplitanju književnosti i psihologije“ Nikolina Bečanović daje kratak teorijski uvod u distinktivne karakteristike književnosti kao jedne od grana umjetnosti, i njenu poroznost i otvorenost ka drugim umjetničkim, filozofskim i naučnim tkivima, sa kojima od svog sinkretičnog nastanka posjeduje neraskidive, sinergične intra- i interdisciplinarne veze. Kandidatkinja dalje u uvodu iz navedene interdisciplinarnosti izdvaja odnos psihologije i književnosti, obrazlažući istorijska i suštinska preplitanja ova dva polja. Književnost i psihologija posjeduju naglašeno snažne dodirne tačke, a istraživanje koje predmet analize sagledava iz ove dvije dominantne perspektive moglo bi se u savremenom istraživačkom instrumentariju svrstati pod domen medicinske humanistike.

Drugi dio rada „Pojam poremećaja ličnosti i obrada poremećaja ličnosti u književnosti“ sastoji se od dvije cjeline (2.1 „Pojam ličnosti i poremećaja ličnosti i uspostavljanje dijagnoze“, i 2.2 „Obrada poremećaja ličnosti u književnosti“). U prvoj cjelini daje se ovoj svrsi prilagođena anamneza grupe psiholoških poremećaja koji spadaju u kategoriju patologije ličnosti, dok je druga cjelina posvećena obradi poremećaja ličnosti u književnosti. Ova psihopatološka kategorija često se obrađuje u književnosti još od najstarijih vremena,

jer katakteri sa strukturalnim devijacijama ličnosti fasciniraju manjkavom ili u ekstremnijim slučajevima čak i nepostojećom elementarnom humanošću, bilo da se radi o tipu poremećaja iz tzv. klastera A (ekscentrični), klastera B (dramatični) ili klastera C (anksiozni).

Treći dio rada pod naslovom „Paranoidni poremećaj ličnosti” u svom korpusu sadrži i potpoglavlje pod naslovom „Prepoznavanje paranoidnog poremećaja ličnosti”. Kandidatkinja se u ovom dijelu rada posvećuje jednom od poremećaja ličnosti, paranoidnom, koji spada u kategoriju ekscentričnih. U tekstu se oslanja na dostignuća Teodora Milona (Theodore Millon, 1928-2014), jednog od najznačajnijih modernih autoriteta u oblasti poremećaja ličnosti, koji ovaj psihopatološki fenomen posmatra iz svih glavnih psiholoških perspektiva, kao što su biološka, bihevioristička, psihoanalitička i slično, pružajući na taj način kompleksan i detaljan uvid u paranoidni poremećaj ličnosti. U potpoglavlju navodi dijagnostičke kriterijume ovog poremećaja koji su navedeni u *Dijagnostičkom i statističkom priručniku mentalnih poremećaja*. Na ovaj način se analizirani psihološki poremećaj klinički adekvatno uvodi u istraživanje koje je primarno književno.

Četvrti dio rada pod naslovom „Roman *Narandže nijesu jedino voće* i lik gospođe Vinterson” sastoji se od četiri cjeline (4.1. „O romanu”, 4.2. „Crno-bijeli ili dihotomijski svijet gospođe Vinterson”, 4.3. „Dnevni rituali gospođe Vinterson i njene socijalne vještine”, 4.4. „Odnos majke i ćerke”). U ovim cjelinama koleginica Bečanović započinje bavljenje analiziranim književnim korpusom, romanom *Narandže nijesu jedino voće* (*Oranges Are Not the Only Fruit*, 1984) autorke Dženet Vinterson (Jeanette Winterson, 1959-). Poslije kratko navedenih osnovnih značajki romana, Bečanović analitički fokus usmjerava na jedan od glavnih likova u tekstu, gospođu Vinterson, autoričinu pomajku u romanu, u stvarnom životu, a i u autobiografskoj prozi pod naslovom *Što bi bila srećna kada možeš da budeš normalna?* (*Why Be Happy When You Could be Normal?*, 2011), koju takođe konsultuje. Vrlo detaljno zapaža i opisuje cjelokupan životni habitus gospođe Vinterson, u kome dominiraju dihotomičnost, hipokrizija, istovremena sklonost ka bizarnom i stereotipnom, ksenofobija, vjerski fanatizam. U posljednjem odjeljku ovog dijela analizira se psihodinamički odnos između neadekvatne roditeljske figure kao što je gospođa Vinterson i njene usvojene kćerke.

Peti dio rada pod naslovom „Naratološki prikaz romana” sastoji se od tri cjeline (5.1. „Roman u prvom licu”, 5.2. „Incidentna ljubav kao izvor sižejnosti teksta”, 5.3. „Naratološki prikaz lika gospođe Vinterson”). U navedenim cjelinama koleginica Bečanović, konsultujući stručnu literaturu teoretičara Franca Štancla (Franz Karl Stanzel), a koja je zasnovana na narativnim osobinama teksta i na tumačenju modusa prezentovanja narativne informacije, imenuje tip romana, uz napomenu da tipove romana treba razumjeti kao misaone konstrukcije, apstrahovane za potrebe teorijske analize, koje se u konkretnom književnom djelu nikada ne ostvaruju u potpunosti. Dalje, pozivajući se na poznatog ruskog semiotičara Juriya Lotmana (Juri Lotman), Bečanović dublje analizira strukturu datog umjetničkog teksta, posebno se osvrćući na Lotmanove kriterijume sižejnosti, te na termine „klasifikaciono semantičko polje”, i „klasifikaciono semantičko antipolje”. U ovom dijelu rada dat je i naratološki prikaz romana, u kom je bliže pojašnjeno da je gospođa Vinterson, u romanu, opisana sa tačke gledišta njene kćerke, te da sve informacije o njoj saznajemo iz doživljajnog Ja njene kćerke.

Šesti dio rada pod naslovom „Gospođa Vinterson i paranoidni poremećaj ličnosti” monolitan

je i suštinski značajan, u smislu da se u njemu povezuju sve prethodno istražene teme i zaokružuju u svojevrsnu psihološku analizu primijenjenu na književni tekst kao, mogli bismo reći, studiju sučaja. Iako se ni u romanu ni u autobiografiji paranoidni poremećaj ličnosti nigdje konkretno ne pominje, koleginica Bečanović hipotezu da lik gospođe Vinterson u analiziranom romanu ima paranoidno-devijantnu strukturu ličnosti potkrepljuje preciznim, objektivnim i naučno zasnovanim uvidima. Ona opisuje ne samo njegove značajke već i dalekosežne reperkusije, i tako ovim istraživanjem doprinosi osnaženju sinergije između knjižvnosti i psihologije.

U „Zaključku” kandidatkinja sumira najvažnije rezultate do kojih je došla tokom istraživanja, te daje prijedlog za potencijalna buduća istraživanja navedene tematike.

„Literatura“ sadrži reference koje se pominju u radu, ukupno 33, od čega su 7 internet izvori.

Metode i predmet istraživanja

Nikolina Bečanović je u svrhu psihološko-književne analize odabrala roman *Narandže nijesu jedino voće* Dženet Vinterson za istraživanje prezentacije paranoidnog poremećaja ličnosti u književnom djelu. Cjelokupnoj temi pristupa interdisciplinarno – prvo upoznaje čitaoca sa interkativnošću između psihologije i književnosti, zatim daje adekvatna naučna razjašnjenja psihopatološke kategorije poremećaja ličnosti, izdvaja paranoidni poremećaj ličnosti, obrazlaže ga, daje mu kliničke koordinate, da bi u poglavljima 6. i 7. rezultate ovog psihološkog razmatranja primijenila na lik opisan u analiziranom romanu. Konačno, Bečanović na perceptivan, oštrouman, književno senzibilan i nadasve naučan način daje prezentaciju paranoidnog poremećaja ličnosti opisanog u književnom djelu, sagledavajući ga iz dvije perspektive: književne, koja mu daje životnost, empatičnost, i konkretnost, i psihološke, koja ga naučno određuje i psihološki precizira, imunizujući ga na taj način od subjektivne interpretativnosti i neutemeljene hipotetičnosti.

Metodologija korišćena pri analizi glavne tematike je višestruka i heterogena. Prije svega primijenjen je unutrašnji pristup proučavanju književnosti, u kom se Bečanović bavila aspektima jezika, tematike, likova, njihovih karaktera, vremena i prostora u kom se radnja odvija. Što se metodologije psiholoških nauka tiče, kandidatkinja se oslanja na klasifikaciju, kategorizaciju, dijagnostiku mentalnih bolesti, kao i na uvide savremenih kognitivno-bihevioralnih pristupa. Klasična frejdovska psihoanaliza nije konkretnije primijenjena, iako bi se čitavoj analizi moglo pristupiti i iz takve perspektive, čega je kandidatkinja svjesna, ali je utemeljeno napravila drugačiji izbor. Što se tiče metoda naratologije, u radu se iz tog ugla sagledava tematika narativne zbilje, njenog odnosa sa junacima književnog svijeta, i slično. U toku istraživanja korišten je i fenomenološki metod, pogotovo pri analizi semantičke slojevitosti riječi. Kroz njihova značenja su otkrivani doživljaji, emocije i stanja onoga koji ih izgovara (najčešće gospođe Vinterson). Kandidatkinja je pažnju posvetila i ponavljanjima određenih riječi i motiva, koja su uzeta kao indikator dublje psihološke zbilje analiziranih likova.

Komparativna metoda je takođe našla mjesto u istraživanju, pogotovo u domenu književnih reprezentacija poremećaja ličnosti. Upoređivane su slične ili srodne pojave iz različitih disciplina, kao i iz različitih književnih izvora.

Pisci, kao i svi drugi umjetnici, pronalaze u psihološkim fenomenima obilje materijala za dobar dio svog umjetničkog izričaja, jer tematika koja razmatra često skrivene istine o čovjekovom psihološkom postojanju i funkcionisanju nikada ne zastarijeva. Kada je u pitanju konkretan naučni doprinos istraživanja paranoidnog poremećaja ličnosti u romanu *Narandže nijesu jedino voće*, kandidatkinja ovim naučnim radom dokazuje da se isti ogleda u sljedećem: identifikaciji psihopatoloških elemenata u književnom djelu; doprinosu u razumijevanju njihove funkcije i simbolike u književnom djelu; doprinosu kroz istraživnje tematike koja nije dominantnije obrađivana na našim prostorima; doprinosu na polju preplitanja književnosti, psihologije i psihijatrije, i njihovog interdisciplinarnog izučavanja; doprinosu obradi teme poremećaja ličnosti u književnosti na konkretnom primjeru romana *Narandže nijesu jedino voće*; doprinosu crnogorskoj anglistici, doprinosu razvoju medicinske humanistike u Crnoj Gori. Kandidatkinja Nikolina Bečanović je kroz gore opisani magistarski rad na izuzetno precizan i sistematski način obradila temu funkcije i značenja paranoidnog poremećaja ličnosti u književnom djelu, i kroz smisaone uvide i razumijevanje napravila nekoliko značajnih iskoraka na polju izučavanja anglistike u Crnoj Gori, kao što su interdisciplinarnost istraživanja, povezivanje psihopatologije i romaneskne književnosti, primjenljivost rezultata istraživanja na raznim nivoima, i otvaranje perspektive za slična istraživanja koja doprinose boljem razumijevanju književnosti i onih elemenata u njoj koji se prvenstveno tiču suštinske, često nesvesne prirode psihološkog bića čovjeka.

KOMISIJA

Prof. dr Marija Krivokapić, predsjednica

Prof. dr Veselinka Milović, član

Prof. dr Janko Andrijašević, mentor

